

Filozofska fakulteta,
Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo

Predstavitev znanstveno raziskovalnega dela –Bibliotekarstvo
Primerjava slovenskega splošnega knjižničarstva z evropskim na osnovi podatkov
študije Libecon

Predmet: Uvod v znanstveno delo

Mentor: prof. dr. Vlasta Zabukovec

Avtor: Tamara Šrot, Karin Mlakar

Ljubljana, 11.12.2013

1. UVOD

V seminarski nalogi bova predstavili primer znanstvenega članka, ki sva ga našli v reviji Knjižnica. Najprej bova na splošno predstavili kaj je znanstveno delo in kaj pregledni znanstveni članek, ki sva ga uporabili za primer. Nato pa primer preglednega znanstvenega članka tudi predstavili.

Ključne besede: knjižničarstvo, Slovenija, primerjalno bibliotekarstvo, splošne knjižnice, ekonomika knjižnic in pa Evropska unija.

2. ZNANSTVENO DELO

Znanstveno delo je sistematično raziskovanje, pri katerem si pomagamo z različnimi metodami. Raziskovalna dejavnost je sistematično ustvarjanje, pridobivanje, poglobljanje in razširjanje znanja. Je tudi prenos dosežkov znanosti v družbeno prakso. S tem delom se v splošnem ukvarjajo na višjih šolah in raziskovalnih ustanovah. Znanstveno delo delimo na empirično in teoretično. Oblike znanstvenega dela, ki so najbolj znane so seminarska naloga, diplomsko delo, magistrsko delo in disertacija. Delo mora biti narejeno tako, da lahko drugi opisane eksperimente ponovijo. Podani pa morajo biti tudi viri podatkov.

3. PREGLEDNI ZNANSTVENI ČLANEK

Poznamo dve obliki znanstvenega članka, prvi je pregledni znanstveni članek, drugi pa raziskovalni znanstveni članek. Ker sva si za primer članka znanstvenega dela izbrali pregledni znanstveni članek, bova le tega tudi opisali in predstavili.

Pregledni članek ne opisuje le avtorjevega lastnega dela, ampak tudi povzema ideje in rezultate iz drugih raziskovalnih člankov, ki so bili objavljeni na določeno temo. Zahteva neko povsem drugačno raziskovanje. To pomeni popoln pregled literature na izbranem področju. Ob tem pa je dober pregledni članek več kot samo opisno naštevanje najdb različnih raziskav. Namesto tega mora tak članek rezultate in ideje iz številnih člankov smiselno povzeti tako, da ponudi novo perspektivo ali razumevanje ali da izzove razpravo v tem področju. (http://www.bfro-uni-lj.si/zoo/studij/dodipl/mikro/dipsem/znan_clanek.htm, 12.12.2013)

4. PREDSTAVITEV ZNANSTVENEGA DELA: Primerjava slovenskega splošnega knjižničarstva z evropskim na osnovi podatkov študije Libecon, avtorja Matjaža Žaucerja

Za znanstvene članke je značilno, da imajo IMRAD strukturo, zato bova opisali vsako fazo posebej in članek predstavili po posameznih delih te strukture.

1. Prva faza IMRAD strukture je uvod oz. po angleško introduction.

V tem delu se poda povod za raziskavo oz. namen raziskave ter pregled prejšnjih dokumentov, ki se nanašajo na to problematiko.

V članku, ki sva ga izbrali, je namen raziskave, da se izve, koliko se slovensko knjižničarstvo razlikuje od evropskega. Članek obravnava slovensko knjižničarstvo v primerjavi s povprečjem stare petnajsterice in s povprečjem nove deseterice članic Evropske unije. Primerjava je usmerjena predvsem v ekonomiko knjižnic. V uvodu članka je na kratko predstavljen tudi projekt Libecon, ki je omenjen tudi pri metodi.

2. Druga faza IMRAD strukture je metoda oz. methods.

Predstavijo se metode oz. postopki reševanja problema in sicer načelno na tak način, da lahko drug raziskovalec raziskavo ponovi oz. preveri v primerljivih razmerah.

V članku, ki sva ga izbrali so bili uporabljeni podatki iz študije Libecon in iz drugih virov, ki omogočajo primerjavo slovenskega knjižničnega sistema z drugimi državami, s povprečjem držav starih članic Evropske unije, s povprečjem novih članic Evropske unije ter vseh članic Evropske unije.

Uporabljeni so statistični podatki knjižnic za leto 2001. Podatki so preračunani in prikazani tako, da osvetlijo razmere v slovenskem knjižničnem sistemu zlasti z ekonomskega vidika, njegove prednosti in slabosti.

V članku je omenjena tudi slabost primerjav na osnovi statističnih podatkov, zaradi premajhne zanesljivosti, saj podatke pripravljajo, zbirajo in obdelujejo knjižničarji in ne statistični strokovnjaki (Žaucer, 2005).

3. Tretja faza IMRAD strukture so rezultati oz. results.

V tej fazi se predstavijo rezultati raziskave, ki izhajajo iz uporabljenih metod. Rezultati se navedejo v obliki besedila, nato pa se sistematično prikažejo še kot preglednice in slike.

V članku, ki sva si ga izbrali so najprej predstavljene tabele s podatki, na koncu pa je še njihova razlaga.

Tabela 1: Izdatki za vse knjižnice skupaj v letu 2001 v starih in novih članicah Evropske unije

država ali skupina držav	celotni izdatki (100%)	izdatki za zaposlene		izdatki za knjižnično gradivo		izdatki za informacijske vire	
	v milijardah EUR	v milijardah EUR	%	v milijardah EUR	%	v milijardah EUR	%
EU-15	13,61	7,17	53	3,23	24	0,42	3
EU-10	0,66	0,31	47	0,19	29	0,00	0
EU-25	14,27	7,48	52	3,42	24	0,43	3
Slovenija (brez visokošolskih knjižnic)	0,05	0,03	54		26		

Vir: Fuegi, 2004, tabele SPENDING

Predstavili bova vsako tabelo iz članka, in jo tudi opisali.

Prvo ugotovitev lahko razvidimo iz izdatkov knjižnic v Tabeli 1. V sedanjih članicah Evropske unije (v petindvajseterici) so leta 2001 porabili za 14,3 milijarde evrov proračunskih izdatkov za vse knjižnice teh držav. Od tega je bilo 52% stroškov porabljenih za zaposlene v knjižnicah, 24% pa za knjižnično gradivo in informacijske vire. V novih članicah EU je delež izdatkov za zaposlene le 6 odstotnih točk manjši od deleža v starih članicah, za skoraj enako pa je večji delež izdatkov za gradivo, torej pri teh deležih ne gre za bistvene razlike.

Povprečni izdatki za zaposlene v slovenskih knjižnicah znašajo 54%. Delež stroškov za

Tabela 2: Število zaposlenih knjižničarjev v vseh knjižnicah v letu 2001

skupina držav	število prebivalcev	število vseh zaposlenih v knjižnicah	število zaposlenih v knjižnicah na 1000 prebivalcev
Stare članice EU (petnajsterica)	378.483.840	239.240	0,63
Novo članice EU (deseterica)	74.780.543	97.433	1,3
EU (petindvajseterica)	453.264.383	336.673	0,74
EU + Islandija, Lihtenštajn, Norveška, Švica, Bolgarija, Romunija	494.250.638	375.199	0,76
Slovenija	1.991.818	2.383	1,2

gradivo v slovenskih knjižnicah je okrog 26%. Stroški zaposlenih so torej največja postavka tako v stroških evropskih kot tudi slovenskih knjižnic in so približno dvakrat večji od stroškov za knjižnično gradivo in

informacijske vire (Žaucer, 2005).

Tabela 3: Število izposojevališč, izposoj, obiskov ter knjig in volumnov periodike na enoto prebivalcev v letu 2001

skupina držav	število izposojevališč na 1000 prebivalcev	število izposoj na prebivalca	število obiskov na prebivalca	število knjig in volumnov periodike na 1000 prebivalcev
Stare članice EU (petnajsterica)	0,32	7,3	7,7	4714
Novo članice EU (deseterica)	0,90	7,7	3,4	10027
Evropska unija (petindvajseterica)	0,41	7,3	7,0	5590
EU + Islandija, Lihtenštajn, Norveška, Švica, Bolgarija, Romunija	0,44	7,1	6,7	5863
Slovenija	0,68	15,8	9,9	11200

Viri: NUK, 2005; Fuegi, 2004, tabele SERVICE POINTS, LOANS, VISITS, Books and bound periodicals (volumes).

kot je bilo istega leta v povprečju v starih članicah Evropske unije (v prvi petnajsterici) in le za 9% manjše kot v povprečju v novih članicah. V študiji Libecon ugotavljajo, da ni znakov, da bi se ta razkorak med številom zaposlenih v novih in starih članicah EU zmanjševal (Žaucer, 2005).

Druga ugotovitev je, da je bilo število zaposlenih knjižničarjev v Sloveniji preračunano na 1.000 prebivalcev leta 2001 skoraj dvakrat večje,

Tabela 4: Delež celotnih stroškov za knjižnice

vrsta knjižnice	Evropa v %	Slovenija v %	Slovenija (v milijonih SIT)
nacionalne	4,5	8,9	1100
visokošolske	18,9	16,4	2034
splošne	47,4	51,2	6360
šolske	9,1	(v 1999) 19,5	(v 1999) 2417
specialne in druge	19,4	4,1	515

Viri: Fuegi, 2004, tabela SPENDING; NUK, 2005.

Število izposoj na prebivalca je v Sloveniji približno dvakrat večje kot v starih in novih članicah Evropske unije. Število obiskov na prebivalca je v novih članicah kljub dvakrat večjemu številu izposojevališč približno dvakrat manjše, v Sloveniji pa za 30% večje kot v starih članicah. Tiskanega gradiva je bilo na prebivalca v knjižnicah starih članic več kot dvakrat več v primerjavi z novimi, avdiovizualnega in CDROM-ov pa približno pol manj. Slovenija odstopa pri vseh štirih kazalcih v pozitivno smer, saj je po številu izposojevališč na sredini med starih in novimi članicami, po izposojah na prebivalca je več kot dvakrat boljše in po obiskih na prebivalca je

Število izposojevališč na 1000 prebivalcev je v novih članicah več kot dvakrat

večje v primerjavi s

za okrog 40% boljše od evropskega povprečja, po številu knjig in volumnov periodike pa skoraj dvakrat na boljšem od evropskega povprečja (Žaucer, 2005).

Tabela 5: Kazalci poslovanja splošnih knjižnic v letu 2001

Država	% v knjižnice vpisanega prebivalstva	štev. obiskov na prebivalca	štev. del. postaj z internetom na milijon preb.	prirast knjižnega gradiva na 1000 prebivalcev	število izposojenih enot na prebivalca	prirast AV gradiva na 1000 prebivalcev	štev. zaposlenih na 10.000 prebivalcev	štev. izposojenih enot na zaposlenega v knjižnici	štev. prebivalcev na izposojevališče	štev. knjig in volumnov periodike na prebivalca
Češka	14	1,6	207	163	6,8	2	4,3	15.726	1.424	5,3
Estonija	31	4,5	421	374	9,4	3	10,3	9.118	2.156	7,7
Madžarska	14	1,7	19	108	1,3	7	5,7	2.190	3.336	4,1
Latvija	25	2,8	19	128	9,1	6	10,7	8.500	2.528	5,0
Litva	23	2,7	18	251	6,9	1	11,0	6.304	2.546	6,2
Poljska	19	1,3	22	98	4,9	3	4,6	10.603	10.845	3,5
Slovaška	13	1,3	26	62	4,6	0	3,3	13.754	1.856	3,5
Slovenija	24	3,9	195	178	11,0	17	4,4	25.212	7.767	3,6
Avstrija	10	0,6	228	133	1,8	14	1,5	11.906	4.451	1,2
Belgija	24	5,3	239	156	7,1	23	3,6	19.867	7.167	3,3
Danska	35	6,1	475	288	13,4	70	9,5	14.111	6.734	5,0
Irski	24	5,4	220	264	3,2	10	3,7	8.605	10.562	3,0
Finska	46	12,4	266	310	19,8	67	8,1	24.601	4.618	7,2
Francija	20	5,2	79	118	5,2	17	3,6	14.407	15.310	2,6
Grčija	27	0,2	235	28	0,2	1	1,7	1.087	13.057	0,9
Islandija	41	2,7	146	322	9,7	15	11,9	8.137	1.899	8,5
Italija	28	5,3	242	69	4,1	16	4,1	9.878	9.636	0,7
Lihtenštajn	30	4,6	150	183	2,4	28	1,5	16.045	11.107	0,7

knjižnic, ki je v Sloveniji relativno precej manjši. Pri deležu stroškov za visokošolske in splošne knjižnice ni velikih razlik (Žaucer, 2005).

Iz Tabele 4, kjer je prikazan delež stroškov po segmentih knjižnic, lahko vidimo, da Slovenija močno odstopa od evropskega povprečja pri stroških nacionalne knjižnice, ki so v Sloveniji v primerjavi z evropskim povprečjem za skoraj dvakrat večji. Veliko odstopanje je še pri deležu stroškov šolskih knjižnic, ki je več kot dvakrat večji kot v Evropskih državah in pri stroških specialnih

Gre za primerjavo splošnih knjižnic po kazalcih uspešnosti delovanja. Avtor tega članka je iz teh podatkov primerjal odstotke v splošne knjižnice vpisanega prebivalstva, število obiskov splošnih knjižnic na prebivalca itd. Primerjal je uspešnost slovenskih splošnih knjižnic s splošnimi knjižnicami Evropske unije.

Država	% v knjižnice v pisanega prebivalstva	štev. obiskov na prebivalca	štev. del. postaj z internetom na milijon preb.	prirast knjižnega gradiva na 1000 prebivalcev	število izposojenih enot na prebivalca	prirast AV gradiva na 1000 prebivalcev	štev. zaposlenih na 10.000 prebivalcev	štev. izposojenih enot na zaposlenega v knjižnici	štev. prebivalcev na izposojevališče	štev. knjig in volumnov periodike na prebivalca
Luksemburg	8	0,2	61	22	0,3	0	0,5	5.632	57.167	0,5
Nizozemska	27	5,1	232	235	12,1	16	5,2	23.434	14.760	2,6
Norveška	29	5,0	301	189	5,2	33	4,1	12.543	4.506	4,5
Portugalska	32	5,3	40	40	0,2	3	1,3	1.123	35.367	0,6
Španija	19	5,2	12	63	0,7	5	1,7	4.160	7.591	1,1
Švedska	27	5,3	233	231	9,1	21	5,5	16.639	5.596	5,0
Švica	30	4,7	180	192	0,9	31	7,3	1.190	3.644	3,9
Velika Britan.	56	5,3	224	183	6,9	25	4,3	16.163	13.068	1,9
Nemčija	10	3,6	219	125	3,7	16	1,6	23.316	7.520	1,3
ZDA	21	4,1	67	63	6,4	13	4,6	13.863	16.726	2,7
Avstralija	21	4,2	113	108	4,7	9	3,3	14.070	9.554	2,3
Japonska	30	6,5	23	153	4,3	2	2,1	20.288	47.565	2,3
Kanada	21	4,1	68	63	10,6	13	4,3	24.838	34.478	2,4
Nova Zeland.	21	4,2	113	108	4,7	9	3,3	14.077	9.564	2,3
EU-starih 15	26	4,8	181	127	4,9	17	3,2	15.070	9.462	1,8
EU-novih 10	18	1,7	60	121	5,1	4	5,2	9.761	3.751	4,1
Evropa	24	4,1	154	123	4,7	15	3,6	13.044	7.058	2,3

Opomba 1: Skupina Evropa pomeni triindvajseterico Evropske unije (brez Cipra in Malte), Islandijo, Lihtenštajn, Norveško, Švico, Bolgarijo in Romunijo.

Opomba 2: V podatkovnih zbirkah Libecona so podatki še za nekaj več držav.

Tabela 6: Kazalci stroškov splošnih knjižnic v letu 2001

država	država štev. prebivalcev v milijonih	bruto domači proizvod na prebivalca (EUR)	stroški poslovanja na prebivalca (EUR)	stroški poslovanja na BDP x 10.000	stroški zaposlenih na prebivalca (EUR)	stroški zaposlenih na BDP x 10.000	odstotek stroškov za zaposlene v celotnih stroških
Češka	10,2	6.322	4	7	2	4	51
Estonija	1,4	4.960	8	15	4	7	47
Madžarska	10,0	5.750	4	8	2	4	48
Latvija	2,3	3.942	4	11	2	6	55
Litva	3,7	3.917	4	11	3	7	57
Poljska	38,7	5.434	4	7	2	3	50
Slovaška	5,4	4.368	2	3	1	2	49
Slovenija	2,0	11.056	15	14	8	7	51
Avstrija	8,1	26.759	6	2	4	2	65
Belgija	10,4	24.966	20	8	12	5	62
Danska	5,4	33.600	64	19	38	11	59
Irska	3,8	30.121	16	5	9	3	56
Finska	5,2	26.408	46	18	26	10	56
Francija	60,2	24.499	18	7	12	5	65
Grčija	10,8	12.115	7	5	4	3	60
Islandija	0,3	30.326	43	14	20	7	47
Italija	57,8	21.274	18	8	11	5	60
Lichtenštajn	0,0	55.641	10	2	5	1	55
Luksemburg	0,5	50.366	3	1	2	0	75
Nizozemska	16,3	27.052	31	11	16	6	53
Norveška	4,6	42.507	27	6	17	4	61
Portugalska	9,8	12.066	2	2	1	1	71
Španija	41,3	16.408	5	3	3	2	70
Švedska	8,9	27.875	39	14	19	7	49
Švica	7,3	39.002	48	12	26	7	55
Velika Brit.	60,3	27.397	25	9	14	5	55
Nemčija	82,2	25.470	9	3	6	2	65
ZDA	275,8	39.758	23	6	15	4	64
Avstralija	19,3	21.407	23	11	15	7	64
Japonska	127,2	36.956	10	3	6	2	61
Kanada	31,4	25.600	10	4	7	3	65
Nova Zel.	3,9	14.846	23	15	15	10	64
EU-starih15	381,0	23.606	17	7	10	4	59
EU-novih 10	74,9		4		2		51
Evropa	497,1		14		8		59

V Tabeli 6 so podani ekonomski kazalci splošnih knjižnic za isto skupino držav, kot v Tabeli 5.

Stroški poslovanja splošnih knjižnic na prebivalca so podani v četrtem stolpcu Tabele 7 v evrih. Strošek slovenskih knjižnic v višini 15 evrov je za 2 evra manjši od povprečnih stroškov v stari petnajsterici in za 11 evrov večji od povprečja v novi deseterici ali za 1evro večji od evropskega povprečja. Vendar moramo v primerjavi upoštevati tudi razliko v razvitosti oziroma v višini bruto domačega proizvoda (BDP). Vpetem stolpcu so stroški splošnih knjižnic na prebivalca deljeni z bruto domačim proizvodom na prebivalca in pomnoženi z 10.000. Tako izračunano število 14 je dvakrat večje od ustreznega števila za staro petnajsterico. To pomeni, da je delovanje slovenskih splošnih knjižnic upoštevaje razliko v BDP, sorazmerno dvakrat dražje od delovanja knjižnic v stari petnajsterici.

Avtor članka je primerjal tudi slovenske in britanske splošne knjižnice. Primerjavo je izvedel na osnovi podatkov Libecon. V Sloveniji imamo 129 izposojevališč na milijon prebivalcev v primerjavi s 77 v Veliki Britaniji. S številom 244 v splošne knjižnice vpisanih

članov na tisoč prebivalcev zaostajamo Slovenci za Britanci za več kot dvakrat. Z 11 izposojenimi enotami knjižničnega gradiva na prebivalca na leto pa se slovenske splošne knjižnice odlikujejo v primerjavi z britanskimi, ki so izposodile 7 enot. Število obiskov na prebivalca na leto je bilo v Sloveniji s povprečjem 3,9 nekoliko manjše v primerjavi s 5,3 obiski v Veliki Britaniji. Skupno število knjig in letnikov periodike v splošnih knjižnicah na prebivalca je s 3,6 enotami skoraj dvakrat večje v primerjavi z Veliko Britanijo. V številu letnega prirasta knjig in volumnov periodike na prebivalca in v številu avdiovizualnega gradiva na prebivalca sta Slovenija in Britanija izenačeni, le prirast avdiovizualnega gradiva na prebivalca je v Sloveniji za tretjino manjši. Slovenske splošne knjižnice so po številu izposoj na prebivalca uspešnejše od britanskih splošnih knjižnic (Žaucer, 2005).

4. Četrta faza IMRAD strukture se imenuje razprava oz. discussion.

V tej fazi se interpretirajo rezultati raziskave. Poudarijo se ugotovitve, ki predstavljajo avtorjev originalni prispevek znanosti.

Avtor članka v tem delu razloži rezultate raziskave. Porajajo se mu različna vprašanja, izpostavi pa tudi problematike na tem področju.

Avtor je s pomočjo statističnih podatkov ugotovil, da so v slovenskih knjižnicah v povprečju izdatki za zaposlene nekoliko nad polovico vseh izdatkov. Število zaposlenih v knjižnicah na 1.000 prebivalcev je okrog dvakrat večje v primerjavi s povprečjem držav stare evropske petnajsterice. Število izposojevališč in število knjig ter volumnov periodike na 1.000 prebivalcev, pa tudi število obiskov in izposoj na prebivalca so večji od povprečja v petnajsterici držav. V analizi podatkov študije Libecon v letu 2001 je Slovenija uvrščena po presoji kakovosti poslovanja splošnih knjižnic na šesto do osmo mesto med evropskimi državami. Vendar dosegamo ta standard z dvakrat večjim relativnim vlaganjem v splošne knjižnice v primerjavi s staro petnajsterico evropskih držav. Med vsemi primerjanimi državami se odlikujemo po največjem številu izposojenega gradiva na zaposlenega v splošnih knjižnicah. Tudi v primerjavi z Veliko Britanijo so se slovenske splošne knjižnice bolje odrezale pri številu izposojevališč in izposoji na dom, le obisk je bil nekoliko manjši. Bistvena razlika pa je v trendu obiskov, saj ta v Veliki Britaniji upada (Grindlay, 2004), v Sloveniji pa še ne (Žaucer, 2005).

5. ZAKLJUČEK

Članek sva našli v reviji Knjižnica. V tej reviji najdemo različne vrste člankov kot so izvorni, pregledni, strokovni in kratki znanstveni članek. Iz primera znanstvenega članka, izbrali sva si pregledni znanstveni članek, sva izvedeli marsikaj novega. Nisva vedeli, da je Slovenija po knjižničnem standardu ena izmed boljših v Evropski uniji. S to seminarsko nalogo sva se naučili kaj to sploh je znanstveno delo, kaj je to pregledni znanstveni članek, kaj je IMRAD struktura ter veliko o knjižničnem standardu v Sloveniji. Za naju je ta primer zanimiv tudi zato, ker naju v smeri bibliotekarstva zanima tudi kako bo z zaposlitvijo.

6. VIRI

Žaucer, M. (2005). *Primerjava slovenskega splošnega knjižničarstva z evropskim na osnovi podatkov študije Libecon*. *Knjižnica*, 49(1-2), 187-201

Bartol T. *Dokumenti – struktura dokumentov v znanosti*. Pridobljeno 10.12.2013 s spletne strani http://www.informatika.bf.uni-lj.si/gradivo/pred_dokumenti%20-%20struktura%20dokumentov%20v%20znanosti.pdf.

Tipologija dokumentov/del za vodenje bibliografij v sistemu cobiss. Pridobljeno 13.12.2013 s spletne strani http://home.izum.si/COBISS/bibliografije/Tipologija_slv.pdf

Priročnik za izdelavo diplomskega dela. Pridobljeno 13.12.2013 s spletne strani http://www.pef.um.si/content/O%20fakulteti/Akti/Prirocnik_diplomsko_delo3.pdf

Mentorski diplomski seminar. Pridobljeno 12.12.2013 s spletne strani http://www.bfro-uni-lj.si/zoo/studij/dodipl/mikro/dipsem/znan_clanek.htm